

Landstingsstyrelsens förslag till beslut

Motion 2000:45 av Inger Persson och Marianne Ramström (v) om hälsosamtal för äldre

Föredragande landstingsråd: Andres Käarik

Ärendet

Motionärerna föreslår att alla som är 75 år och äldre skall erbjudas möjlighet att få årliga besök i hemmet av medicinskt och socialt utbildad personal för hälsosamtal.

Förslag till beslut

Landstingsstyrelsen föreslår landstingsfullmäktige besluta

att anse motionen besvarad.

Förebyggande hälsoinsatser, som bl a riktar sig till äldre, ingår i det lokala folkhälsoarbetet. Individinriktad förebyggande hälsovård ingår i husläkarens grundläggande uppgifter som regleras i det s k basåtagandet för husläkare. Basåtagandet är riktlinjerna för husläkarteamens verksamhet. I distrikt-sköterskans ansvar ingår att svara för förebyggande insatser för individer och grupper.

För närvarande finns inga allmänna regler inom landstinget om att kalla äldre till hälsokontroller. Varje husläkarteam avgör om de skall genomföra särskilda hälsokontroller för äldre. Enligt de erfarenheter som vunnits under olika projekt verkar det vara en effektiv förebyggande åtgärd att kalla äldre till hälsokontroller och hälsosamtal. Erfarenheter tyder på att sådana hälsokontakter har störst effekt från 75 års ålder.

Detta mot bakgrund av att en person i åldern 75-80 år löper en påtaglig ökad risk för sjukdom. Orsaken är minskade fysiologiska reserver och en

Bilagor

- 1 Motion
- 2 Länshandikapprådets kanslis tjänsteutlåtande

uttunning av det sociala nätverket. Danska undersökningar har visat att regelbundna hälsokontroller till personer över 75 år är samhällsekonomiskt lönsamma. Det danska folketinget har därför lagfäst rätten till sådana hälsokontroller.

Åldersgränsen för hälsokontroller bör vara flexibel t ex om personen har något mer omfattande funktionshinder bör hälsokontrollen kunna ske tidigare. Genom goda råd till äldre kan onödiga skador och sjukdomar förhindras. Det är dock viktigt att det finns en frivillighet inom ramen för hälsokontrollerna för äldre. Hälsokontrollerna bör vara ett erbjudande och inte ett tvång. Hälsokontrollernas intervall bör anpassas till den enskildes hälsotillstånd. Tätare kontroller bör göras om den enskildes hälsotillstånd kräver det. Ibland kan det vara en fördel om sjukvården och kommunerna samarbetar vid hälsokontroller och samtal eftersom vårdprocesserna är så sammanflätade. Detta kan vara ett enkelt sätt att lösa ett omfattande vård- och hjälpbehov hos den enskilde.

I de s.k. Turboprojekten, som är en försöksverksamhet inom primärvården med förhöjd bemanning ingår särskilda aktiviteter för äldre vid tre enheter. Gröndals vårdcentral har uppsökande verksamhet för alla över 70 år som inte besökt vårdcentralen på två år. Vid AKKA Hälsocentral i Haninge erbjuder distriktsköterskan hembesök hos alla över 75 år samt hälsokontroll med olycksfallsprofylax till alla 70-åringar. Vaxholms Husläkarmottagning erbjuder alla äldre regelbundna hälsokontakter. En vetenskaplig utvärdering pågår av Turbo-projekten och utvärderingen kommer ytterligare att belysa effekterna av riktade hälsokontroller för äldre.

Landstingsstyrelsen ser det därför som angeläget att man i det lokala folkhälsoarbete särskilt uppmärksammar de äldre. Den borgerliga majoriteten i hälso- och sjukvårdsnämnden har gett uppdrag att undersöka förutsättningarna för att erbjuda äldre över 75 år hälsokontroller.

Behandling i landstingsstyrelsen

Landstingsrådsberedningen behandlade ärendet den 5 december 2001.

Landstingsstyrelsen behandlade ärendet den 18 december 2001.

V-ledamöterna antecknade följande särskilda uttalande

”Vi anser att motionen i sak är bifallen av landstingets politiska majoritet.”

Ärendet och dess beredning

Inger Persson och Marianne Ramström (v) har i en motion (bilaga), väckt den 10 oktober 2000, föreslagit landstingsstyrelsen föreslå landstingsfullmäktige uppdra åt hälso- och sjukvårdsnämnden att utreda hur alla invånare 75 år och äldre kan erbjudas årliga hälsosamtal.

Yttranden har inhämtats från länshandikapprådet, hälso- och sjukvårdsnämnden och patientnämnden.

Länshandikapprådets kansli har den 11 juni 2001 avgett utlåtande (bilaga).

Hälso- och sjukvårdsnämnden har den 27 mars 2001 avgett följande yttrande.

”Individeriktad förebyggande hälsovård ingår i hus-/distriktsläkarens basåtagande. I basal distriktssköterskeverksamhet ingår att svara för förebyggande insatser såväl för individer som grupper. Förebyggande insatser, som bl.a. riktar sig till äldre, ingår också i det lokala folkhälsoarbetet.

Några regelmässiga kallelser till hälsokontroller för äldre finns inte, men i de s.k. Turboprojekten (utvecklingsprojekt) inom primärvården ingår på tre husläkarmottagningar/vårdcentraler sådan försöksverksamhet.

- Gröndals vårdcentral har uppsökande verksamhet för alla över 70 år, som inte besökt vårdcentralen på två år.

- AKKA Hälsocentral erbjuder hembesök av distriktssköterska till alla 75-åringar samt hälsokontroll inklusive olycksfallsprofylax till alla 70-åringar.

- Vaxholms Husläkarmottagning erbjuder alla äldre regelbundet strukturerade hälsokontakter i preventivt syfte.

Utvärderingen av Turboprojekten kommer att ge ökade kunskaper om denna typ av verksamhet. Det är lämpligt att avvakta utvärderingen, som skall vara klar i början av år 2002, innan man tar ställning till hur primärvården borde arbeta med den typ av frågor, som motionärerna tar upp.

Hälsokontroller och hälsosamtal för äldre kan vara rimligt att genomföra fr.o.m. 75 års ålder. De erfarenheter som finns tyder på att sådana hälso-

kontakter har störst effekt från 75 års ålder. Det kan vara av stort värde för den äldre att få goda råd för att förhindra onödiga skador och sjukdomar. Husläkarteamen kan inom sitt områdesansvar initiera hälsofrämjande och förebyggande åtgärder både till enskilda och till grupper. För att husläkarteamen skall kunna driva detta i full omfattning krävs en god personalbemanning på mottagningen. Nämnden ser det som angeläget att man i det lokala folkhälsoarbetet särskilt uppmärksammar de äldre.”

S- och v-ledamöterna *reserverade sig* till förmån för sitt förslag att bifalla motionen.

Patientnämnden har den 2 juli 2001, enligt förvaltningens förslag, avgett följande yttrande.

”I samtal från äldre personer, som vänder sig till Patientnämnden, framkommer ofta att man har svårt att komma fram per telefon för att få beställa tid för besök hos sin läkare eller för telefonrådgivning. Ett annat problem kan vara att man vid ett läkarbesök känner sig dåligt bemött då läkaren är stressad och inte kan ge patienten den tid han eller hon behöver för att kunna redogöra för sina krämpor och problem. På grund av försämrad hörsel och syn har man kanske inte heller kunnat ta till sig läkarens muntliga information vilket medför att patienten fortfarande har en massa ouppklarade frågor som kräver förnyade läkarbesök.

Förslaget om hälsosamtal i hemmet för personer över 75 år låter som en tilltalande tanke och skulle säkert passa många äldre mycket bra – förmodligen dock inte alla varför valfrihet måste råda. Årliga hälsosamtal är kanske inte nödvändigt för alla, utan endast i de fall där man utifrån första samtalet bedömer att behov finns. För att kunna fylla kravet på att bli ett hälsosamtal som kan kännas tryggt för den äldre och därmed förhoppningsvis minska behovet av läkarbesök på vårdcentralen bör hälsosamtalet utföras av husläkare eller distriktssköterska. Risken är annars att behandlingsbara sjukdomar missas att upptäckas i tid och att besöket inte känns meningsfullt för den äldre. Med hänsyn till de problem som primärvården för närvarande har med rekryteringen av husläkare och distriktssköterskor synes möjligheten till hälsosamtal utförda av medicinskt utbildad personal ännu inte möjliga att genomföra men är givetvis ett önskemål att beakta.

Hälsosamtalens sociala aspekter, som hänvisas till i motionen, bland annat fastställande av den äldres behov av hjälp i hemmet - såsom hemtjänst och handikapphjälpmedel - ska vid behov utföras av biståndsbedömare respektive distriktsarbetsterapeuter. Ett nära samarbete mellan primärvårdens och kommunens personal är av stor vikt för att skapa trygg miljö för de äldre och

LS 0010-0589

därmed även för att kunna minska de anhörigas oro och arbetsinsats. Hälsosamtalen kan med fördel genomföras gemensamt av personal från primärvården och socialtjänsten.

Uppsökande verksamhet med hälsosamtal genomförda i samverkan mellan primärvård och socialtjänst har prövats på flera håll i landet; liksom sedan flera år i Danmark. I den utredning, som föreslås bör erfarenheterna från kommun och landsting, där detta genomförts, vägas in.”

Bilagor

Motionen

Det är ingen konst att bli gammal, det svåra är att vara gammal, konstaterade redan Goethe på sin tid.

Han menade naturligtvis att det är inte lätt att vara äldre och känna att hälsan, krafterna och orken försvinner alltmer. De flesta äldre försöker också kämpa emot så länge som möjligt. En del har progressiva sjukdomar, miss-tankar om något som man inte förstår och framför allt inte vill höra talas om. Till slut går det inte längre. Turerna till vårdcentralen kan bli många, eftersom en del har förmågan att mobilisera all kraft under den korta tid läkarbesöket varar. Åter hemma i bostaden kommer symptomen tillbaka och förvärras allt eftersom tiden går. Dags för en ny vända till vårdcentralen med samma och upprepat beteendemönster igen.

Vänsterpartiet vill inte vänta tills människor blir sjuka för att vård ska komma till stånd. Istället bör landstinget satsa mer på förebyggande insatser som leder till bättre hälsa för alla människor. Ett exempel på detta är att vi vill införa särskilda hälsosamtal för äldre i hälsofrämjande och sjukdomsförebyggande syfte.

Vi föreslår därför att alla som är 75 år och äldre ska erbjudas möjlighet att få årliga besök i hemmet av medicinskt och socialt utbildad personal för hälsosamtal. Invandrare bör kunna få sådana samtal på sina respektive hemspråk om de så önskar. Äldre ska erbjudas hälsoundersökningar och kunna ges information om aktiviteter och olika stödmöjligheter som främjar hälsan. En fördel är naturligtvis om landstinget och kommunerna kan samverka i den uppsökande verksamheten.

Det finns ett mycket stort värde i att vårdpersonal gör hembesök i stället för att äldre måste bege sig till vårdcentralen. Hälsosamtal i hemmet är att erbjuda vård på äldres egna villkor och inte på vårdgivarens. Äldre, och alla andra också för den delen, känner sig betydligt tryggare hemma än på en vårdcentral, där det kan finnas många moment som kan vara avledande för koncentrationen. Ifall man börjar bli litet glömsk kan det vara lättare att visa vilka situationer som är svåra än att verbalt förmedla dessa. Man är trygg och avspänd. Det blir lättare att tala om de svårigheter som kommit med åren.

Under ett hälsosamtal i hemmet ser vårdpersonalen varje individ i sitt sociala sammanhang. Det blir lättare att knyta an och bevara det friska hos varje

LS 0010-0589

individ. Uppmuntrande ord om en vacker trädgård, vackra blommor och möbler eller samtal kring ett fotografi kan göra att någon tar upp fritidsaktiviteter igen.

Också för vårdpersonalen finns fördelar med hembesök. Det är lättare att då bilda sig en uppfattning om behov av hjälpmedel, åtgärder för att t.ex. förebygga halka och andra olyckor, se vilka mediciner och annat som kan höra åldrandet till som behövs. Det blir alltså enklare för vårdpersonalen att se var problemen finns. Kvarglömd mat i kylskåpet och torrkokade kastruller ger snabbt indikationer på att något inte står rätt till. Sådant nämns knappast vid ett läkarbesök på vårdcentralen

Vi anser alltså att hälsosamtalen kommer att höja livskvalitén hos många äldre. Behovet av vård och omsorg, mediciner, hjälpmedel, rehabilitering och färdtjänst kan skjutas framåt i tiden. Hälsosamtal kan också minska behovet av insatser av make/maka och barnen; i synnerhet kvinnor, får ofta ta stort ansvar för vården av sin sjuke make resp. föräldrar.

Vi föreslår landstingsfullmäktige uppdra åt Hälso- och sjukvårdsnämnden att utreda hur alla invånare 75 år och äldre kan erbjudas årliga hälsosamtal.

Stockholm den 10 oktober 2000

Inger Persson

Marianne Ramström

Länshandikapprådets kansli

Kansliet har anfört följande:

LÄNSHANDIKAPPRÅDETS SYNPKUNKTER

Svar har inkommit från Handikappföreningarnas samarbetsorgan (HSO i Stockholms län, NHR Stockholms län och SRF Stockholms och Gotlands län, DHR Stockholms läns distrikt har i skrivelse meddelat att man avstår från att yttra sig.

Länshandikapprådet ställer sig positiv till motionärernas förslag men föreslår att åldersgränsen 75 år och äldre omprövas med hänsyn till att vissa personer t ex med funktionshinder har stora behov av hälsosamtal också före 75 års ålder. Som NHR påpekar har kommunerna ett lagstadgat åliggande att bedriva uppsökande verksamhet bland innevånare med funktionshinder, något som sällan genomförs ute i kommunerna. Vi menar att uppsökande verksamhet mycket väl kan bedrivas inom ramen för landstingets ansvarsområde.

HANDIKAPPFÖRENINGARNAS SYNPKUNKTER

Handikappföreningarnas samarbetsorgan (HSO) i Stockholms län har i skrivelse den 5 april 2001 lämnat följande synpunkter:

”I motionen föreslås att HSN ska få i uppdrag att utreda hur alla invånare 75 år och äldre kan erbjudas årliga hälsosamtal. Motionärerna vill införa erbjudande om hälsosamtal för äldre personer i förebyggande syfte.

HSO menar att förebyggande hälsoarbete inklusive hälsosamtal är av stor betydelse och positivt ur såväl samhällsekonomiskt perspektiv som ett individuellt. Vi hänvisar till vårt remissvar från februari 2001 över motion 2000:47 om hälsoundersökning som stöd för egenvård. HSO ställde sig positiv till den motionen.

Vi är positiva till motionens förslag men föreslår att åldersgränsen 75 år och äldre omprövas bland annat med hänsyn till att vissa personer med funktionshinder har stora behov av hälsosamtal också före 75 års ålder.

NHR Stockholms län har i skrivelse den 7 maj 2001 anfört följande:

”Vi delar motionärens uppfattning om att det finns ett stort värde i att vårdpersonal gör hembesök i stället för att äldre måste ta sig vårdcentralen.

Vidare är det riktigt att vårdpersonal kan göra iakttagelser som kan tyda på att något inte står rätt till och att patienten/den äldre kanske är i behov av ex vis ytterligare hjälp eller tillsyn. Det är också möjligt att hembesök kan vara till stöd för anhöriga.

NHR Stockholms län vill dock framhålla att inte endast äldre, i motionen anges 75 år som gräns, kan vara i behov av hembesök. Även ”yngre” äldre och i synnerhet personer med rörelsehinder skulle kunna vara en annan målgrupp för hälsosamtal i hemmet.

Kommunerna har ett lagstadgat åliggande att bedriva uppsökande verksamhet bland innevånare med funktionshinder. Något som tyvärr mycket sällan, om ens någonsin, genomförs i kommunerna.

Vi menar att en uppsökande verksamhet mycket väl skulle kunna bedrivas inom ramen för landstingets ansvarsområde. Uppsökande verksamhet/hälsosamtal skulle med största sannolikhet också innebära besparingar på andra håll i landstingets budget.”

SRF Synskadades Riksförbund Stockholms och Gotlands län har i skrivelse den 3 maj 2001 framfört följande:

”Vi håller med motionärernas och tror att det är till stor fördel, särskilt för äldre med funktionshinder, att få hälsosamtal i sina egna hem.